

FOAIA DIECEZANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeşului

APARE DUMINECA

Preţul abonamentului:	Preţul inserţiunilor	Correspondinţele se adresează redacţiunii „FOAIA DIECEZANĂ” iar banii de prenumeraţiune şi inserţiunile la
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicaţiuni oficiale, concurse, edite etc. publicate de 3 ori, dacă conţin până la 150	ADMINISTRAŢIUNEA
” ” ” ” ” pe 1/2 an 5 ”	de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor.	Librăriei şi Tipografiei diec. în Caransebeş
” România şi străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	
” ” ” ” ” pe 1/2 an 7 ”		

Festivităţile dela Sibiu

(Continuare)

Străinii sunt în privinţa aceasta cu mult mai drepti, dânsii mărturisec, că nici un popor din ţeară, în timp atât de scurt, cu mijloace aşă de modeste, aşă progres frumos n'a făcut ca noi Români. Iar' la aceasta îşi va avea şi Asociaţiunea parte sa. Şi dacă comitetul central n'ar avea nimic altceva la activul său, singurul fapt e un imens progres, că aici în Sibiu, unde până la anul 1848 privilegiile oraşului opriau chiar şi pe nobilimea maghiară de a-şi cumpăra proprietate, cu atât mai puţin putea un biet valah, azi noi Asociaţiunea suntem cel mai mare proprietar de case şi avem cele mai frumoase case din Sibiu. S'au găsit însă şi astfel de Români, cari şi acest palat l-au criticat. Se înţelege, Români, cari nimic n'au contribuit pentru muzeu. Aici e locul să amintesc, că şcoala civilă de fete, pe care ministrul de culte şi inspectorii rogeşti de şcoale au cercetat-o, au aflat-o corespunzătoare şi au laudat-o. Această şcoală a fost frecventată dela a. 1887 până acum de 1566 eleve, iar în internat au fost adăpostite 1008 eleve. N'a scăpat nici această şcoală de critică răutăcioasă; cei-cei ştiu însă ce mare influinţă are o femeie cu bună creştere, precum se creşe aici în internat copilele noastre — acela numai laudă va aduce acestui institut şi va fi îndatorat să mărturisească, că această şcoală e o mare creaţiune, ce Asociaţiunea a săvârşit. Anul acesta s'au făcut însemnate îmbunătăţiri; mai ales din punct de vedere igienic şi al siguranţei personale a elevelor, ameninţată prin un canal deschis ce trecea de-a lungul grădinii. Această grădină, unde-şi petrec elevele tot timpul liber, a fost transformată într'un frumos şi elegant loc de petrecere. Pentru trebuinţele şcolii civile de fete, dela înfiinţarea ei până azi a spesat Asociaţiunea în total: 101.149 cor.

Un alt alt ziar român, al cărui redactor nu-i membru la „Asociaţiune”. zilele trecute zise: „Iată pentru domni făcū „Asociaţiunea” destul: Şcoala de

fete superioară, Enciclopedia, Muzeu cu casă naţională proprie, etc.”; dar' pentru popor o, ce puţin s'a făcut!”

Avem la şcoala civilă de fete 95 eleve: 66 interne şi 29 externe. Dintre aceste sunt: 15_{1/2} fete de ţărani, 24 de preoţi, 11 de notari comunali, 2 de învăţători, 7 de funcţionari, 14 de neguţatori, 2 de meseriaşi, 3 de oficeri, 4 de avocaţi, 3 de medici, 4 de proprietari, 6 de arendatori.

Dintre acestea sunt 15 din România şi una din Bucovina. Părinţii acestora sunt proprietari, funcţionari sau neguţatori. Cele din Ardeal şi Ungaria sunt fete de ţărani, sau din familii ţărăneşti.

Fete de aristocraţi n'am avut şi n'avem, din simplul motiv, că sutem un neam de oameni democraţi, fără aristocraţie.

Dacă Baritiu şi baronul Ursu, cari şi în mormânt sunt fala neamului nostru, cari cu atâta dragoste au lucrat împreună cu noi pentru această şcoală, vinviă din mormânt şi ar vedeă cu ce absurdităţi li-se mulţămeste, scârbiţi de atâta ingratitude s'ar întoarce în mormintele lor.

Cum adevă? eră mai bine să fi lăsat şi pe mai departe, ca fetele de „domni” să umble în şcoale străine? Şi a fost o greşală, că fete de „domni” în şcoala aceasta au învăţat a vorbi „româneşte”?

Suntem atacaţi, că nu facem literatură, iar' dacă am făcut Enciclopedia, cea mai mare şi mai folositoare operă literară, fără de care istoria contemporană nu numai ar fi mancă, dar' generaţiunea de azi ajougea de batjocură şi ar fi necinstit memoria atâtor bărbaţi vrednici, ale căror fapte şi jertfe rămăneau necunoscute posterităţii, — totuş suntem apostrofaţi că: am făcut-o pentru „domni”. Muzeul încă pentru „domni” l-am făcut. Minunat rezon!

Nu ne-am aşteptat la laude, cunoaştem noi bine proverbul german: Undank ist der Welt Lohn!

Dar' insulte nu suferim!

Amintesc la acest loc şi de frumoasa bibliotecă ce se află în acest palat, în care se găseşc zece mii de volume.

Biblioteca mai înainte puțin îngrijită, a fost din fundament aranjată, catalogizată și pusă în ordine cu multă osteneală și cu mult zel de domnul protopop Togan, bibliotecarul nostru. Când ne-am mutat aici din vechiul birou, din capo a trebuit să trecem acele zece mii de volume prin mâinile dlui bibliotecar, până ce s'au mutat aici și s'au așezat iară la locul lor. În timpul mai nou s'a completat biblioteca cu multe cărți de valoare, și s'ar procura tot ce ne face trebuință, dacă nu ni-ar lipsi mijloacele.

Aici e locul să spun, că în țările civilizate s'a pornit o adevărată goană în contra scrierilor de contrabandă, de speculă, așa numite buruene literare, cari otrăvesc și încercă mintea și inima țăranului și a tineretului. La noi ori-ce scriere netrebnică ar fi, și găsește vre-un ziar, care o laudă și o recomandă, fără a o fi cetit. Prin aceasta publicul românesc și pierde și puținul gust de cetit, ce'l are; iar scrierile de valoare le mănecă pulberea prin librării, căci domniile de român nu prea cumpără cărți românești, spun librării

Ce pond se punea în vechime pe cărți și biblioteci, servească un exemplu din trecutul orașului Sibiu. În anul 1357 avea acest oraș o școală și aproape 200 vol. de cărți.

„O astfel de comoară trebuie apărată“ — ziceau cetățenii — și au zidit în anul 1366 zidiri de apărare.

Comitetul central dela început până acum a împărțit ca stipendii pentru studenți, ajutoare pentru meseriași și pentru școale, pentru cumpărarea de cărți în bibliotecă — și premii pentru lucrări literare, cu totul 120.665 cor. 80 fileri.

Minuni, ce e drept, comitetul central n'a făcut, pentru-că: „Non datur saltus in natura“, dar că n'ar fi făcut tot ce a fost posibil, aceasta numai accia o vor putea afirma, cari sufer, în zisa poetului, de: „a pismei răutate“. Onorata adunare generală făcând uz de dreptul său suveran, va aștepta, dacă comitetul central a satisfăcut datorințelor impuse de statute?

Am crezut de a mea datorință a nu trece cu graba „ut videatur aliquid fecisse“, și a atrage atențiunea întreg neamului nostru la marele rău ce ne amenință prin indiferentismul ce s'a încuibat la noi.

Am lucrat însă după înțeleptul sfat al celebrului bărbat de stat și istoric francez, Guizot care a zis: „A judecă omenimea cu asprime și a o iubi fierbinte; a-i cunoaște răul, dorindu-i vindecarea, este sublimul principiu al evangheliei“.

După acestea, salutându-vă, domnilor și fraților, de bunăvenire în casa neamului românesc, declar ședința deschisă.

Cu ocaziunea inaugurării Muzeului și deschiderii expoziției etnografice și istorice-culturale, *Iosif Sterca-Șuluțu* presidentul »Asociațiunii« a rostit următoarea vorbire:

Onorată Adunare generală!

În numele »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român« am onoare a Vă mulțămii pentru participarea Domniilor Voastre la actul de inaugurare a Muzeului nostru istoric și etnografic.

Această frumoasă sărbătoare, care remarcă un moment important în viața culturală a poporului nostru, a fost anunțată de către comitetul central al »Asociațiunii« și Maiestații Sale regelui nostru apostolic, ca celui mai înalt protector al instituțiilor culturale ale tuturor popoarelor de sub sceptrul său.

Cu deosebită bucurie aduc la cunoștința dvoastră, că Maiestatea Sa regele s'a îndurat a da și cu aceasta ocaziune o noaună dovadă a iubirii și bunăvoinței ce o păstrează poporului nostru și nizuințelor lui patriotice, încredințând guvernul țării, să aducă la cunoștința »Asociațiunii« noastre, mulțămii Maiestații Sale pentru invitarea, ce i-s'a făcut, și să exprime totodată și »sincerele regrete« ale Maiestații Sale, că reținut de alte afaceri importante, nu poate participa la sărbătura inaugurării Muzeului nostru.

Acest prea înalt act de atențiune va fi primit și considerat de toți Români din aceasta țeară, ca noaună dovadă a bunăvoinței Maiestații Sale pentru poporul nostru, chiar prin faptul, că după timp îndelungat, este primul cuvânt adresat de la prea înaltul Tron de adreptul către Români din statul ungar, va întări în noi din nou sentimentele de iubire și alipire către glorioasa noastră dinastie, și va fi un nou și puternic izvor pentru întărirea patriotismului probat, ce poporul nostru l-a păstrat întotdeauna patriei comune.

După aceste mulțămesc Excelenței Sale Domnului ministru de culte și instrucție publică, Lukács, carele prin hârtia sa din 4 August Nr. 2868 adresată prezidiului, exprimându-și regretul că nu poate participa în persoană, a încredințat pe ilustritatea sa domnul comite suprem Gustav Thalman, să l reprezinte la inaugurarea Muzeului nostru.

Mulțămesc mai departe tuturor domnilor, cari au dat ascultare invitației noastre și s'au înfăoșat, ca prin prezența lor să mărească splendoarea sărbării de azi: inaugurarea Muzeului, cum și tuturor cari în orice mod ne-au ajutat la zidirea sau înzestrarea acestui Muzeu.

Ideia Muzeului — zice-se — nu e scoasă din adâncimea cărților, ci din sufletul popoarele, acest izvor bogat, elocuent și neperitor. Muzeul e arsenalul cel mai puternic, cu care și apără un popor originea, individualitatea și tot ce a moștenit de la străbuni.

Ne-am trezit cam târziu, ce e drept; dar mai bine târziu, ca nici odată. Cele mai rare obiecte, în decursul secolilor, s'au adunat în Muzeul din Viena și cel din Budapesta, care păstrează rare și prețioase suveniruri artistice și istorice din Ardeal, această țară atât de bogată în tezaure arheologice.

Ultima descoperire măreață, căreia asemenea nicăiri nu se găsește, nu datează mai departe de anul 1858.

Dovadă sunt cele trei „Tabulae ceratae” găsite în „Cetatea mare” din „Auraria Daciae”, precum au numit Romanii, străbunii noștri, Abrudul. Aceste table azi sunt ornamentul muzeului din Budapesta.

Muzeul ardelean din Cluj înființat tot în anul 1858, apoi comisiunea compusă de ministrul Dr. Pauler în 3 Iulie 1872 spre scopul căreia dieta votase o sumă considerabilă, a adunat mai toate obiectele de artă istorică.

În timpul de față s'a pornit o adevărată emulație, o însufiețire la toate popoarele țării pentru înființarea Muzeelor. Astfel clerul romano-catolic, Armenii, Săcuii, Ciangăii, ba și unele comitate înființează muzee locale. Muzeul face cel mai bun serviciu, nu numai poporului, căruia aparține, ci patriei întregi. Este mijlocul cel mai potrivit pentru a se cunoaște reciproc popoarele țării. Prin cărțile și prin produsele literare peste tot, se dovedește gradul de cultură al unui popor, cu deosebire evoluția și progresul literaturii.

Poporul nostru, scăpat abia de o jumătate de secol din sclăvie, luptând pururea cu porniri contrare dezvoltării sale naționale, nu s'a putut ocupa cu lucruri ideale. Îngrijați, ca nu cumva civilizațiunea care e internațională, care cucerește zi de zi tot mai mult teren, să nimicească ceea-ce e cultură națională, ne-am pus pe lucru. Astfel a înființat Asociațiunea, ca centru cultural al Românilor de sub coroana Sfântului Stefan, acest palat al Muzelor.

Primul impuls de a zidi Muzeul, ni-l-a dat domnul primsecretar Dr. Diaconovich. Meritul domniei sale este de a fi pipăit pulsul, dispoziția Românilor și de a fi pășit cu propunere concretă la timp potrivit, când Românimea: un glas mai așteptă. Dovadă e însuflețirea ce a întâmpinat ideea la publicul românesc; ori-ce idee sublimă, dacă terenul nu-i pregătit, s'a născut moartă. Ca să mă folosesc de un exemplu, pentru-că după axioma cunoscută: „A majore ad minus fieri potest argumentatio”, mă provoc la cea mai convingătoare dovadă ce ni-o servește un act istoric petrecut aici în Sibiu. Genialul și idealistul împărat Iosif al II-lea, călătorind prin Ardeal și văzând pe țaran degradat la soartea vitelor, într'un moment de sublimă și divină inspirație s'a pus și cu mâna proprie a scris în 4 Iunie 1783 aici în Sibiu un decret, prin care a vrut să șteargă și numele de iobagiu, în zisa dânsului: rușinea secolului. Marele împărat însă n'a isbutit, pentru-că nime nu l-a înțeles. Bietul iobagiu a trebuit să-și poarte jugul până la anul 1848, când fulgerul revoluției franceze a luminat secolul. Atunci s'au găsit oameni providențiali, cari au pus ideea în lucrare. Dar: „Et roluisse sat-est”.

Românul ține minte, și păstrează cu pietate în inima sa memoria acestui human și drept Domnitor.

Ideea zidirii Muzeului odată pusă de comitetul central în lucrare, a născut o altă idee, care asemenea e ideea dlui Diaconovich.

Domnia Sa a propus și aranjat cu ajutorul comitetului central loteria, în folosul zidirii Muzeului, apoi

rescumpărarea felicitărilor de anul nou. Ceea-ce a sporit capitalul zidirii cu 26.695 cor. 63 fileri.

Înainte de toate am să spun că intravilanul pe care s'a zidit casa de chirie în strada Morii Nr. 6 și acest Muzeu, l-a cumpărat comitetul central în anul 1897 de la Dna Maria Weindel, cu 22,000 fl. Pe acel intravilan se aflau niște hurube, o ferărie și un fel de grădină pustie; iar' la fundul grădinei zidul și valul orașului.

Contribuirile, ce Comitetul, pe baza concesiunii ministeriale le-a adunat, precum și numele maritimșilor contribuitori sunt cunoscute publicului din publicațiile Comitetului central. Mă voiu marginideci numai la unele momente istorice necunoscute publicului: momente ce se leagă de numele acestui oraș, și de locul unde se află acest Muzeu, momente ce trebuie eternizate în istoria zilei de zi.

După-ce adunarea generală ținută în Mediaș în 27 și 28 August 1897 a decis zidirea Muzeului, Comitetul central a publicat un concurs pentru proiecte de zidire, în urma cărui s'au prezentat 26 planuri. Acestea au fost înaintate Reuniunii arhitecților din Viena spre cenzurare și spre a ne propune premiarea celor mai bune trei planuri. Această reuniune a numit din sinul său trei persoane ca juriu, anume: pe dl Francisc cavaler de Gruber, profesor și consilier aulic, apoi consilierul arhitect Alexandru de Wielmans și ca suplent pe Anton Weber. Acest juriu a propus iar' Comitetul nostru a premiat la locul prim planul dnlui Aladár Baranyai din Zagabria, la locul al doilea planul dlui Márton Akos din Budapesta și la locul al treilea planul dnilor Zoltan Reiss și Francisc Faludi din Budapesta. Zidirea, care ne-a constat 158,426 cor. 97 fileri, s'a executat după planul premiat la locul prim.

Întreprinzătorul zidirii a fost domnul arhitect Gustav Maetz, sub controla dlui inginer Iosif Schuschnig, care a compus planurile în detaliu, ambii din Sibiu, iar' comisia edilă, sub a cărei îngrijire s'a zidit, au format-o dl protopop Togau, Dr. Beu și cu. Sculptura a săvârșit-o Iosif Schneider din Sibiu, pictura Iohan Hofrichter fiul, din Reichenau în Bohemia.

Lucrările de tâmplărie Emil Petruțiu din Sibiu. Pictorul I. Kautz din Viena a furnizat cortinele și culisele scenei.

Firma Körting din Budapesta a fost furnisorul caloriferelor, iar' Fritz W. Elges al mobilierului și al draperiilor.

Parcul din curte l'a aranjat grădinarul Anton Förstl din Sibiu.

Toți acești domni, primească mulțăminta binemeritată. Cu deosebire mulțămesc onoratei comunități orașenești și onoratului magistrat, cari ni-au dat concesiunea de a putea depărtă zidul și valul, prin ceea-ce parcul orașenesc a devenit cel mai frumos punct al acestui oraș.

Merită să amintesc un fapt frumos și rar în ziua de azi, lipsită de ideal, fapt ce juriul arhitecților din Viena a săvârșit în favorul Asociațiunii. Informați

acești domni prin scrisoarea prezidiului Asociațiunii din 16 Martie 1903 nr. 249 despre scopul umanitar ce-l urmărește Asociațiunea, precum și despre mijloacele, ce cu crucerii le adunăm de la popor, juriul prin scrisoarea sa din 20 Martie 1903 nr. 600 a renunțat dela ori-ce pretențiune sau remunerațiune, atât pentru revizuirea și propunerea ce privește Muzeul, cât și ce privește casa noastră de chirie.

Depărtarea valului și a zidului s'a săvârșit prin membrii familiei Joandrea din Sibiu. Această lucrare colosală a tinut 7½ luni de zile, s'au întrebuințat 8850 zile de lucru cu palma și 15,980 încărcături de cară au depărtat pământul și cărămizile, 125 kilograme praf de pușcă și 50 kilo dinamit, apoi 350 metri de sârmă, ca fitil pentru aprinderea pravului și a dinamitului, s'a folosit la spargerea zidului și a valului. Și numai cu mari și extraordinare forțări a fost posibil a depărtă valul și zidul. Întreprinzătorii au primit 11,000 cor., din care sumă Asociațiunea a dat 500 cor., iar „Cassa de păstrare“ 6000 cor. Notez, că n'a fost suflet de om în Sibiu, pe care l-au putut purtă picioarele, care n'ar fi azistat la acel spectacol.

Sibiul, unde am zidit acest Muzeu, are un trecut foarte interesant, a fost de repeți-ori capitala țării și a jucat un rol de prima ordine în istoria Ardealului, mai ales după-ce regele Andreiu al II-lea în a. 1217 i-a adunat într'un trup național pe toți Sașii: în Provincia Cibiniensis, sub un cap național: Comitele națiunii săsești.

Dar Sibiul și din punct de vedere românesc își are însemnătatea sa. Unele evenimente mai însemnate din trecutul istoric al acestui oraș, publicului românesc necunoscute, le-am publicat eu în revista noastră „Transilvania“, apărută în Aprilie a. c.

Istoria contemporană a Românilor ardeleni, numai în legătură cu numele acestui oraș se va putea scrie. Aici s'au ținut toate conferințele, congresele politico-naționale românești de la anul 1848 încoace, precum și dieta din 1863—64. Mulți bărbați însemnați aici și-au făcut studiile juridice, dintre cari amintesc pe Bărnuțiu. Aici a fost internat și arestat Grigorie Maior, fost profesor și în urmă episcop în Blaj.

Tot aici a fost închis și renumitul cronicar Șincai. În fine Avram Iancu, căruia aici i-s'a turburat mințea în urma palmilor ce le-a primit în arestul din Alba-Iulia, ca resplătă dela brutala stăpânire nemulțămitoare.

E tainic joc al sorții coincidența, ce ursita mi-a rezervat mie. Astfel a fost scris în stele, ca pe mine, care am onoarea și fericirea să prezidez actul de inaugurare, personal încă să mă lege o reminiscență, un fapt istoric de acest oraș. Principele Ardealului convocase dieta țării pe 20 Aprilie 1686 în libera cetate regească Sibiu. În acea dietă s'a publicat diploma nobilară a familiei mele. „Nemine contradicente“. Astfel numai puterea să aibă pe acele timpuri o diplomă nobilară putere de drept.

Am amintit acest fapt istoric, cu însă personal mărturisesc principiul enunțat de un renumit legist al anticității că: „Numai acela e nobil, pe care virtutea sa l nobilitează“.

Locul acesta, unde se află acest pământ încă și are însemnătatea sa istorică. Multe vieți omenesti s'au stâns la acest loc și mult sânge a curs. Muzeul acesta e zidit pe ruinele valului și zidului care a servit cetățenilor, începând de la anul 1699, de bastion contra Turcilor și altor dușmani esterni și interni. Fortificarea s'a făcut după planul inginerului italian Giovanni Marando Visconti. Am văzut planul ce se păstrează în biblioteca baronului Bruckenthal. La locul acesta ce se numește Soldisch, s'a construit zid dublu, pentru că din partea aceasta era cetatea expusă atacului, partea dinspre apus fiind încunjurată cu lacuri naturale și artificiale. În timpul ce noi am zidit acest palat s'a săpat la vre-o câțiva pași de aici un canal adânc, acolo s'au găsit multe schelete de om, un sicriu, sigur osemintele ostașilor căzuți în luptă. Când s'a terminat depărtarea valului și a zidului, un ziar german din loc a exclamat duios: „Iată și ultimele rămășițe din vechiul Sibiu dispărute“. Mai e de însemnat, că precum am cetit într'un memoriu al unui contemporan, de pe zidul ce a stat în acest loc a căzut în anul 1764 generalul Br. Bucov, care dela anul 1762 începând a fost prezidentul guvernului civil și militar în Ardeal. Acest guvernator persecutase pe Români gr. orientali în modul cel mai brutal. Se zice că dela acel incident i-a urmat moartea.

Acesta e istoricul din trecutul locului ce se leagă de prezentul acestui Muzeu.

*

Cu inaugurarea Muzeului e împreună și expoziția, ce astăzi se pune la dispoziția cercetătorilor. Această expoziție e a patra, ce Românii o aranjează. Și are scopul a înlesni în înzestrarea Muzeului. La reușita acestei întreprinderi au contribuit cu mult zel și abnegațiune toți funcționarii Asociațiunii și despărțămintele acesteia, apoi reuniunile femeilor române, mai ales cea din Sibiu, cu deosebire prezidenta acestei reuniuni, doamna Maria Cosma, a dezvoltat o extraordinară activitate la primirea, consemnarea, soartarea și aranjarea tuturor obiectelor întrate la expoziție, și mulți singuratici, precum și exponenți din țara noastră și din România, ale căror nume numai după terminarea expoziției se va putea publică, după ce vom fi primit raport detaliat dela direcțiunea expoziției, când se vor putea aprecia meritele fie-căruia.

Și până atunci primească toți aceștia sincerile mulțămite din partea comitetului central.

Cu deosebire accentuez la acest loc meritele dlui Diaconovich, care are partea leului la reușita expoziției. Domnia Sa ajutat de zeloșii funcționari, anume de harnicul secretar al II-lea dl Lăpădatu și de neîntrecutul, hiperzelosul arhivar, dl Romul Simu, a aranjat și condus toate lucrările ce cu drept cuvânt se pot numi: multe și grele. Cu un cuvânt: dl Diaco-

novich a fost urzitorul intelectual și făptuitorul principal în afacerile expoziției.

N'avem momente de artă, cu cari să ne mândrim; avem însă obiecte, cări vor întări în noi înșine conștiința forțelor noastre naționale și totodată vor impune și oamenilor de specialitate respectul cuvenit pentru importanța elementului nostru.

Amintesc între altele cel mai important document din istoria neamului românesc, circularul episcopului Aarou, cu care a deschis școalele din Blaj în anul 1754. Școalele, cari după mărturisirea istoricilor, au deșteptat întreg neamul românesc din somnul cel de moarte, la conștiința originii sale.

Un alt document, de mare valoare istorică, de o prețioasă dovadă despre adevăratul patriotism al Românilor e: Stindardul sub care a luptat escadronul de huzari, 130 feciori, angajați și provăzuți cu cai, arme, haine, și toate cele trebuincioase. apoi dăruți tot de episcopul Aaron, împărătesei Maria Terezia ca ajutor în resboiul contra Pruşilor. Acest stindard se păstrează la metropolia din Blaj. (A se vedea: „Catalog des k. u. k. HEERES MUZEUM, apoi epistola domnului preposit capitular Moldovan, din Blaj, ce se află la Nr. 430 în indicele expoziției, și Nr. 214 unde s'au introdus în indice obiectele expuse).

De remarcat e admirabila grupă a „Junilor“ din Scheiul Braşovului, ce reprezintă o serbare, a cărei origine se pierde în negura timpilor seculari. An de an a patra zi de Paşti, tineretul călări cu înfătoşare de voinici, într'un conduct imponent, percurg oraşul, în frunte cu surlaşul. Această grupă a prezentat-o doamna Ana Nica soţia d-lui Teoor Nica directorul băncii naţionale din Bucureşti, reginei din România, pentru azilul din Siegenhaus lângă Neuwid. De acolo spre acelaş scop a ajuns la Frankfurt și Londra. De acolo un impresario a dus-o la America. Intoarsă la Bucureşti, regina Elisabeta a oferit-o societăţii policlinice, dela care doamna Nica a rescumpărat-o; iar acum a expus-o și a dăruit-o pentru Muzeul nostru. Primească doamna și domnul Nica, pentru acest prea frumos și scump dar sincerile noastre mulțămite.

Cu laudă trebuie să amintesc și obiectele expuse de despărțămintele Braşov, Blaj și Cluj. Cu deosebire dl director Dr. Frâncu a dezvoltat o activitatea deamănă de toată lauda. A colectat în numele despărțământului 1176 obiecte. Le-a aranjat după natura lor în 14 liste. Obiecte etnografice 167. Din secția de arte frumoase 48. Diferite monete antice, medalii, etc. 916. Din secția istorică: cărți vechi, tipuri, documente, potire, prapori, sculpturi, litere donaționale dela Domnitori din România, zapişe, cronice, manuscripte, etc. cutotul 45.

Primească mulțămite binemeritată.

Atrag atențiunea Domniilor Voastre asupra colecțiunei domnului Petru Popoviciu din Braşov, în care se află arme vechi, animale răpitoare, mai multe sburătoare, nobile și răpitoare, unele rare, exotice, preparate și umplute.

Tot din Braşov s'a expus o tablă de tipar din anul 1761, de pe timpul episcopului Dionisie Novacovici.

În secțiunea bisericeii ortodoxe române se află cele mai vechi antimise românești cunoscute până acum, între care unul dela Ioasa II. metropolitul Bălgradului din 1672 și altul dela Variaam metropolitul Bălgradului dela 1686 sub craiul Apafi Mihail.

Cea mai veche icoană românească reprezentând pe Alexandru Meccedoneanul de monahul George.

Api o mulțime de maouscripte și căți bisericești vechi rare.

În urmă mai amintesc o cerată romană și o copie de pe aceasta, în gips, bine reușită, care reprezintă cultul lui Bachus. S'a dăruit muzeului de doamna Iustina Olariu din Sibiu.

Avem apoi lucruri de mâna femeii române, care cu gust fin, în esecutare artistică, între tot ce s'a produs de țarancele altor popoare. Cu ornamentica de casă a poporului român, negreșit că numai lauda o vom seceră dela publicul pricepător. Aici emulează civilizațiunea cu cultura națională, școala, învățatura, cu talentul născut. Avem țesături și cusături admirabile trimise de fostele noastre eleve, altele de toată frumseța lucrute de mâna țarancelor fără școală. Sunt sigur, că la ori-ce expoziție ar fi ambele premiate. Greutatea ar fi numai, căreia să i-se deee preferință: școalei ori talentului înăscut. La vederea atâtor lucruri frumoase, elegante și delicate, apoi a portretelor țaranelor și țarancelor noasare mi-a venit în minte fără, veste ceea ce W. Hochmann și Martin Opitz, în opul lor: „Beschreibung der Erde“ pagina 3074 au zis: „Din această mestecătură, din care poporul Valah își trage originea sa, se desvoaltă capetele cari sunt clasice și s'ar putea folosi de model pentru piatră scumpă. Capetele, cari și înlăuntru ascund ceea-ce pe din afară ne arată; căci o minte, o judecată mai ageră, o ușurință de a înțelege repede, împreunată cu o purtare îndemânatică, precum vedem câte odată la cel mai de rând Valah, nicăiri nu vom găsi“.

Durere, că intelegința română, care zi de zi vine în atingere cu țărănimea, nu-și dă destulă silință pentru de a abate pe țarancele nostre dela marea greșală a-și schimbă portul, a-l moderniză.

Portul românesc e reprezentat aici în Muzeu, din Ardeal, din Ungaria și din Bănat. Ar fi însă o batjocură pentru generațiunea de azi, dacă posteritatea numai din Muzeu ar află despre portul ce l-au purtat străbunele.

Străinii cari cercetează țara noastră n'au destule cuvinte de a admiră acest port elegant și cochet. Dacă țarancele nostre nu-l aprețiază precum ar trebui, nu găsesc alt argument, decât că: Ochiul vede toate, numai pe sine nu.

Un exemplu. În anul 1876, când Maiestatea Sa regele nostru a vizitat Sibiuul, un ziarist venit anume din Germania, întors acasă, între altele a scris:

„Am văzut în Sibiu fete de român, într'un admirabil costum național; fete atât de frumoase, încât trei astfel de frumseți ar fi în stare a face o cetate germană renumită“.

Îmbrăce-se aceste fete în haine străine și nime nu le mai bagă în samă.

*

După acestea nu-mi rămâne altceva de făcut, decât să rog pe marele Dumnezeu, care a strecurat neamul nostru prin restriștea timpurilor barbare, prin ne mai pomenita sclăvie, și ne-a învredicit să ajungem această zi de bucurie, de serbătoare națională. să primească sub ocrotirea sa această casă românească.

Iar' neamul românesc, căruia în numele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român îi predăm acest palat, să-i fie un Bastion, din care nu cu armele ucigătoare, precum își apărau odinioară cetățenii pe acest loc averea și viața, ci cu armele științei, sub paza legilor, în liniște, departe de sgomotul zilei, în nobilă emulație cu celelalte muzee patriotice, din generație în generație să-și apere acest focal cultural, unde se vor păstra relicviile trecutului și creațiunile sufletului românesc

Așă să fie!

Discursul roștit de d-l *Iosif Vulcan* la deschiderea adunării generale a societății pentru fond de teatru român:

Domnilor si Doamnelor!

Înălțătoarele festivități la cari avem plăcerea să luăm parte zilele aceste în Sibiu, toate împreună formează o mare sărbătoare națională.

Mare săbătoare națională, căci nici o națiune n'are zi mai sfântă de cât aceea, când fiii și fiicele ei întruniți din toate părțile, își închină tot sufletul și toată inima, tot talentul și toată stăruința, pentru afirmarea culturii neamului lor.

Este o simțire delicioasă, o simțire care ne încălzește toată ființa, vederea acestei elite a societății românești, venită de pretutindeni a-și da concursul la ridicarea și la fălăirea steagurilor arborate de societățile noastre culturale, cari s'au crezut datorate a se prezenta de astădată aici spre a face cât mai complet tabloul progresului nostru.

O sublimă bucurie și o măreață fericire trebuie să simtă fie-care Român, căci tabloul acesta ne arată puterea de viață a elementului românesc.

Tabloul acesta, veștejind descurajarea ne spune nouă și tuturor, că atunci când vorba e de prezentarea propășirii noastre în cultură, uităm ori ce pedeci și greutăți, nu vedem decât steagul arborat și nu simțim decât dorul ferbinte de a-l servi cât mai zelos; scopul sfânt ne înfrățește pe toți și cu focul dragostei alergăm să ne facem datorința, bine știind că numai cultura poate să fie temelie neamului nostru, și mai respicăt — că numai cultura națională poate să-i deie viață fericită și viitor frumos.

De la această mare serbare, cum am fi putut lipsi noi, Societatea pentru fond de teatru român? Societate care servește sub flamura idealismului! Societate care ne-am înființat anume pentru răspândirea culturii românești!

Ne-am crezut datorii a veni aici, ca să luăm și noi parte la marea serbătoare a națiunii, să aducem geniului nostru național tributul profundului devotament, să ne bucurăm dimpreună cu toți frații întruniți și stringându-ne mâna cu dragoste, să ne închinăm cu evlavie sfântului stindard pe care strălucesc cuvintele: Cultură națională.

Am venit ca la aceasta festivitate să prezentăm neamului nostru un dar de serbătoare, un modest rod al muncii noastre.

Adunarea generală a societății pentru fond de teatru român de astădată are o însemnătate mai mare de cât până acum.

Ea ne oferă momentul dorit să asistăm la inaugurarea primei scene românești, ridicată cu concursul societății noastre.

Scenă modestă, care însă are să ne desvăluie comoara calităților poporului din care facem parte.

O nouă și strălucitoare școală pentru răspândirea culturii românești; un nou templu, în care au să se închine, să se mângăie și să se îmbărbăteze toți câți își iubesc neamul.

O scenă modestă aceasta, dar' în viața societății noastre, un pas înainte spre scopul dorit.

În fața ei stau emoționat. În momentele aceste îmi revie trecutul, cu anii de iluzie ai tineretelor, cari au arborat ca un vis frumos stindardul acestei instituțiuni. În amintirea mea se improspetează toate momentele de bucurie și de duioșie. Parcă revăd pe tinerii entuziaști, cari au murit cu plete albe, fură să-și zărească întrupat dorul. Și sub impresiunea acestor vederi, mă închin lui Dumnezeu și-i mulțămesc pătruns de gratitudine, că mi-a rezervat, tocmai mie, drept răsplătă divină a muncii unei vieți, înalta bucurie, ca în numele societății pentru fond de teatru român și în fruntea vrednicilor mei colegi din comitet, să ofer Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, și prin ea iubitului nostru neam, această primă scenă românească făcută cu cheltuiala societății noastre.

Vorbind din locul acesta, stau sub impresiunea scenei. O simțire fermecătoare aceasta, care pare că-mi deschide o lume nouă. Văd petrecându-se în fața mea o viață plină de frumseți întineritoare, viața neamului românesc cu toate calitățile lui.

Frumseța calităților mă încântă, ceea-ce însă indeosebi mă cucerește, este limba ce aud sunând în jur de mine, o limbă dulce și armonioasă, care-mi pătrunde toată ființa și-mi înalță sufletul.

În momentul acesta simțesc, că limba nicăiri nu sună atât de pătrunzător, ca de pe scena teatrului. Scena e organul cel mai potrivit pentru a scoate la iveală toate frumsețile unei limbi. Iată puterea scenei. Iată misiunea ei.

Limba fiind puterea cea mai covârșitoare a scenei, din capul locului să impune datoria a ne îngriji, ca în teatru să se prezinte o limbă corectă, care poate să fie oferită auditorului drept model de imitare. Dacă nu facem aceasta îi dăm prilejul să audă tot felul de pocituri, care de pe scenă trec ușor în graiul comun și schimonosesc limba. Astfel teatrul în loc de a folosi, ar strică. Iată cuvântul care ne îndatorește, ca de la ori-care autor mai întâiu de toate să cerem o bună limbă românească.

(Va urma)

Varietăți

Înscrierile la institutul teologic se țin în 1—3 Septembrie v. Cei-ce se înscriu întâia oară plătesc pe lângă didactru de 20 cor. și taxa de înscriere 4 cor.

Bibliografii

Studii de Istoria Bisericii Române contemporane de Nicolae Dobrescu. I Istoria Bisericii din România (1850 — 1895). București Tipografia „Bucurester Tagblatt“, str. Carageorgeviciu 7—9 1905.

Dr. Beke Manó. Aritmetică pentru școalele medii prelucrată de Aurel Ciortea, profesor, editura Librăriei Ciureu, Brassó 1905.

Cărți de școală

Să aduce la cunoștința dlor profesori și iuvătători, că gramaticile scrise de Dr. Ioan Petran fost profesor în Arad, cărți aprobate de Venerabilul Consistor diecezan și de Înaltul Guvern, se capătă și mai de parte la *Doamna văduvă Aureția Dr. Petran, Arad, Lázár Vilmos Nr. 4*. Manualele sunt:

Gramatica română pentru învățământul secundar, partea I. Etimologia. Prețul 2 coroane.

Gramatica română partea II. Sintaxa. Prețul 1 cor. 50 fil.

Gramatica elementară pentru clasa III Prețul 30 fil.

Gramatica elementară pentru clasa IV. Prețul 60 fil.

Profesorii și învățătorii, cari comandă dela susnumita doamnă, primesc 20%^o rabat.

Licitațiune minuende

Pe baza incuviințării Ven. Consistor diecezan dtdo 23 Maiu 1905. Nr. 1502 E. se escrie licitațiune minuendă pentru facerea din nou alor două porți din fer covăcit la curtea bisericii din comuna **Câlnic** (Kölnik) protopresbiteratul Boșei.

Prețul de exclamare este de 649 cor. 60 fil.

Licitațiunea se va ține în 11/24 Septembrie 1905. la 11 ore ante-meridiane în oficiul școalei de băeți.

Reflectanții vor avea să depună înainte de ținerea licitațiunii vadiul de 10% din prețul exclamării în bani gata ori în hârtii de valoare.

Planul și specificațiunea de spese și măsuri se pot vedea la oficiul parohial din Câlnic.

La licitațiune se vor admite numai bărbați experți, probati și de omenie, cari pot dovedi, că au mai efep-tuit astfel de lucrări bine și fără proces.

Câlnic, din ședința comitetului parohial ținută la 31 Iulie 1905. 2—3 [40]

George Crăciun

preș. com. par.

Sofronie Andrițoiu

not. com. par.

Concurse

Pentru ocuparea definitivă a postului de paroh în parohia de clasa II-a din Comuna gr. or. română **Dobrița**, protopresbiteratul Panciovei, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în organul eparhial „Foaia Diecezană“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Una sesiune parohială, constătătoare din 34 jugere de pământ arător, după care sunt a se purtă sarcinele publice.

2. Cuartir liber și grădină corespunzătoare.

3. Birul uzuat în confiniul militar.

4. Stola statorită în mod provisor de Ven. Consistor diecezan și sinodul eparhial.

Doritorii de a ocupa acest post au să trimită suplicele instruate conform Statutului organic și Regulamentului pentru parohii, adresate comitetului parohial din Dobrița, Prea Onoratului oficiu protopresbiterat gr. or. român al Panciovei în Satul Nou (Réva Ujfalu)

Recurenții sunt poftiți, cu prealabilă concesiune a protopresbiterului tractual, a se presentă în s. biserică română gr. or. din Dobrița în vr'o Duminecă ori sârbătoare, dar' nu în ziua alegerii.

În fine se obsărvă, că intrucât nu vor recurge recurenți cu calificațiune pentru parohii de clasa II-a se admit în candidație și recurenții cu calificațiune de clasa III-a.

Dobrița, din ședința comitetului parohial ținută în 6/19 August, 1905. 2—3 [41]

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine:

Trifon Miclea,
protopresbiter tractual.

Pe baza ordinațiunii Ven. Consistor diecezan dtdo 2 Iulie a. c. Nr. 1898 Șc. ex 1905, pentru întregirea postului învățătoresc din **Sacoșul-Unguresc**, protopresbiteratul Buziașului, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană.“ pe lângă următoarele emolumente:

1. Salarul anual 600 cor.

2. Locuință cu 2 odăi și grădină de legumi.

3. Pentru lemne învățătorului 88 cor.

4. Pentru încălzirea salei de învățământ 40 cor.

5. Două jugere de pământ, parte arător, parte fânață.

6. Pentru adunări și conferințe învățătoarești 30 cor.

7. Pentru scripturistică 24 cor.

8. Pentru curățitul și încălzitul salei de învățământ 32 cor.

Dela înmormântări, unde va fi poftit 1. cor.

Pentru servii prestare în alte comune, nu se acordă nici un emolument.

Învățătorul ales este îndatorat a purta cantoratul în și afară de biserică, a compune socoțile bisericești, ale cultului și ale fondului școlar, precum și alte agende ale comitetului și sinodului parohial; pentru aceste servii i-se acordă 40 cor.

Reflectanții la acest post sunt poftiți, ca recursul lor prevăzute cu documentele prescrise, adresate comitetului parohial din Sacoșul-Unguresc, să le înainteze Prea On. Oficiu protopresbiteral în Buziaș și a se prezenta în vre-o Duminică sau sărbătoare în s. biserică din loc.

Ceice vor dovedi cunoștințe în muzica instrumentală vor fi preferiți.

Sacoșul-Unguresc, din ședința comitetului parohial ținută în 20 Iulie 1905. 2—3 [39]

George Popoviciu m. p. **George Maghețiu m. p.**
preș. com. par. not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Ioan Pepa*, protopresbiter.

Pentru întregirea postului de învățător dela școala conf. gr. or. din **Partoș**, cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele:

1. Salarul învățătoresc 600 cor.
2. Lemne pentru învățător 2 stânjeni.
3. 3 $\frac{3}{4}$ jug pământ arător și fânaț.
4. Pentru scripturistică 12 cor.
5. Dela înmormântări, unde va fi poftit, 1 cor.
6. Cortel liber, grădină în edificiul școlii, constător din 2 chilio, culmă și grajd.

Alesul învățător este dator, pe lângă instrucția școlară prescrisă de lege, a purta cantoratul în și afară de biserică, a instrui tinerimea școlară în cântările bisericești; apoi la purtarea agendelor comitetului și sinodului parohial precum și facerea socoților bisericești și de cult, fără altă remunerațiunii; în fine este dator a suportă după salar și pământ toate sarcinile.

Pentru servii învățătoarești prestare înainte de ocuparea acestui post, comuna nu acordă nici un emolument.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și așterne suplicii de concurs, adresate comitetului parohial, Prea On. Oficiu protopresbiteral în Ciacova și a se prezenta în vre-o Duminică ori sărbătoare în sânta biserică.

Dat în Partoș, din ședința comitetului parohial, ținută la 10 Iulie 1905. 2—3 [38]

Ioan Coșariu m. p. **Petru Doboș m. p.**
peș. com. par. not. com. par.

Redactor responsabil: **Dr. Petru Barbu**

Pe baza ordinațiunii Ven. Consistor diecezan, Nr. 179 B ex 1905, se escrie concurs pentru întregirea postului de preot la parohia de clasa a II. din **Partoș**, protopresbiteratul Ciacovei, cu termin de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană.”

Emolumentele sunt:

1. Una sesiune parohială constătătoare din 30 jugere pământ arător, după care alesul are să supoarte sarcinile publice.

2. Birul și stola uzuată.

Conform §-lui 8 din Regulamentul pentru parohii, preoteasa văduvă are drept la jumetate din venitul parohiei un an întreg după moartea preotului, adecă până la 6/19 Ianuarie 1906.

Se observă, că în caz de nu vor competi indivizi cualificați pentru parohii de clasa II-a, se vor alege și indivizi cualificați pentru parohii de clasa III-a.

Doritorii de a ocupa acest post, au a-și trimite petițiile lor instruate conform Statutului organic și Regulamentului pentru parohii, adresate comitetului parohial din Partoș, Prea On. Oficiu protopresbiteral al Ciacovei, în Ciacova.

Ceice reflectează la acest post, sunt poftiți a se prezenta, cu prealabila invoie a Prea On. Domn protopresbiter, în vre-o Duminică ori sărbătoare în s. biserică spre a-și arată desteritatea în cântarea bisericească și oratorie, nici decum însă în ziua alegerii.

Dat în Partoș din ședința comitetului parohial ținută la 10 Iulie 1905. 2—3 [37]

Ioan Coșariu m. p. **Petru Doboș m. p.**
preș. com. paroh. not. com. paroh.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Intravilan de Vinzare

Intravilanul din strada Maria Terezia și strada Wekerle, priveliștea spre piața principală, să vinde din mână liberă. Intravilanul e de 90□ stânjeni de mare.

Deslușiri dă Domnul **Eduard Eckart**.

Trei Culegători tipografi

află aplicare imediată în Tipografia noastră diecezană.

Administrațiunea
Tipografiei și librăriei diecezane.

Tiparul și editura Tipografiei diecezane în Caransebeș.